

Arhiv vojne pošte u Berlinu (3/2002) počeo je s projektom sakupljanja pisama vojne pošte njemačkih vojnika iz Drugog svjetskog rata. Rad na projektu započeo je u siječnju 2001. s pozivom građanima na suradnju putem medija. Za arhivsku djelatnost otvorile su se time nove mogućnosti. Zajedno s Muzejom za komunikacije u Berlinu, Institutom za govor i komunikaciju i Tehničkim sveučilištem u Berlinu, arhiv je na trajno čuvanje ili na posudbu počeo preuzimati dokumente građana. S otprilike 45.000 jedinica u 500 svežnjeva nastao je jedan od najvećih specijalnih arhiva Njemačke. I dalje svakodnevno stižu novi paketi. U njima se nalaze pisma vojnika s bojišta i iz domovine, ali i fotografije, dnevnici, odličja, isprave, putovnice i vojničke knjižice. Veliki odaziv stanovništva, koje je darovanjem ili posuđivanjem podržalo projekt, posljedica je velike medijske pažnje koja je poklonjena ovom projektu. Kvalitetu zbirke ne čini njezin opseg, nego mogućnost stručnog pristupa dokumentima. Motivacija za nastanak ove zbirke bila je težnja da se učini dostupnim materijal koji njegova autentičnost čini jedinstvenim svjedočanstvom. Procijenjeno je da je za vrijeme Drugog svjetskog rata samo na području koje je pokrivala njemačka pošta poslano oko 30 do 40 milijardi pisama vojnika i pripadnika njihovih obitelji. Od toga je samo neznatan dio sačuvan na odgovarajući način. Činjenica je da je pripadnika ratne generacije sve manje, a iskustvo je pokazalo da članovi obitelji često nemaju pravu predstavu o značaju ovih dokumenata, što u pravilu dovodi do njihovog uništenja. Navedena dokumentacija omogućuje osim toga znanstveno istraživanje po različitim aspektima: subjektivna stvarnost vojnika ili možda utjecaj propagande na stavove i mišljenja u jednom totalitarnom državnom sustavu. Ovim je projektom stvorena mogućnost trajnog i vjerodostojnog čuvanja do tada u privatnom krugu skrivenih dokumenata.

Danijela Marjanić

American Archivist, god. 65, br. 1, proljeće/ljeto 2002.

American Archivist časopis je koji izlazi u izdanju Američkog arhivističkog društva (Society of American Archivists). Časopis prati i objavljuje suvremene teme američke i svjetske arhivistike te daje prikaze i ocjene novijih historiografskih djela. Časopis izlazi polugodišnje – u proljeće i jesen, a ovaj broj u većem dijelu posvećen je pitanjima informatizacije u arhivima, što u proteklih desetak godina intenzivno zaokuplja stručnu arhivsku javnost.

Nakon uvodne riječi izdavača, prva u nizu zanimljivih novosti i osvrti koje donosi ovaj broj časopisa, cjelina je pod naslovom *Reimagining Archives* – Ponovno zamišljanje arhiva: Dvije priče informacijskog doba. Cjelina se sastoji od dva član-

ka: *Lekcija proizašla iz muzejskog iskustva i Cyberarhivist*. U prvom članku autor Leon J. Stout osvrće se na dužnosti arhiva u novom informatičkom dobu. Autor u početku ističe povezanost muzejske i arhivske struke u njezinom informacijskom značenju, kao i njihove različitosti, specifične za svaku struku. Kao osnovno Stout ističe pitanje sadašnjeg rada u muzejima i arhivima odnosno način njihovog rada u budućnosti. Kao primjer informatiziranog društva i uopće načina života koji računa la nameću, navodi pozitivne primjere prilagodbe muzeja, tj. organiziranje izložaba na Web-u kao i video kiosci unutar muzeja. To su svakako pogodnosti koje svaki pojedinac može koristiti, no postavlja se pitanje same kvalitete takvog načina izložbe, kao i osnovnih načela struke, jer izložba nije viđena u svom kontekstu. No, unatoč tome autor ističe pozitivne strane takve prilagodbe, posebice njene financijske strane. Kakvu ulogu arhivi zauzimaju u takvim dinamičnim društvenim promjenama? Potrebno je utvrditi buduću svrhu arhiva u društvu, kao i osigurati uslugu svim korisnicima. Upravo zato značaj arhiva bit će ovisan o ulozi za koju će se izboriti u društvu i kulturi, smatra autor, aludirajući pritom ponovno na muzejsku prilagodbu i položaj koji danas muzeji zauzimaju u društvu.

U članku *Cyberarhivist* daje se kratka retrospektiva tehnološkog razvitka i rada u arhivima sa zaključnim razmatranjima autora o budućnosti i sadašnjem odnosu arhiva i elektronskih zapisa. Glavna odrednica daljnjeg i sadašnjeg rada je u očuvanju i usklađivanju svih tradicionalnih arhivskih uloga s novim tehnološkim dostignućima. Naime, bitno je prepoznati elektronički spis sa svim karakteristikama tradicionalnog spisa, jer pod pojmom cyberarhivista potrebno je povezati i razumjeti spis u elektroničkom i tradicionalnom svijetu.

Naredna cjelina ovog časopisa obuhvaća četiri članka koji se bave suvremenim arhivističkim temama. Prvi članak autora Toma Nesmitha *Postmoderna i mjenjajuća intelektualna uloga arhiva* govori o novom postmodernističkom dobu i ulozi arhiva. Postmodernistička perspektiva arhiva pretpostavlja novo intelektualno mjesto arhiva. Njegova uloga u formiranju spisa, primanju novih saznanja, svakako će se reflektirati na kulturu i društvo uopće. No, kao zaključak konstatira se kako svi arhivski principi trebaju biti uključeni u proces informatizacije arhiva, odnosno od samog nastajanja elektroničkog zapisa pa do njegove pohrane.

Članak Marka A. Greena *Uloga arhiva u postmodernom dobu* osvrće se na aktualnu temu preispitivanja tradicionalnih američkih pojmova *records* i *archives*, koje 50-ih godina prošlog stoljeća uvodi Schellenberg. Tehnološkim napretkom i novim pristupom u arhivistici ti pojmovi objedinjeni su u jedinstven pojam koji definira cijeli životni vijek spisa. Green spominje Ricarda Coxa i Lucianu Duranti, kao prve koji su pisali o toj problematici. Našoj javnosti poznata su stajališta prof. L. Duranti s obzirom da je 2000. godine prevedena njena knjiga "I documenti arhivistici" i tiskana u izdanju Hrvatskog državnog arhiva. Takav način objedinjava-

nja spisa u svim njegovim životnim fazama, kao i formiranje (školovanje) jedne stručne osobe koja će nadgledati takve spise, prema riječima autora ukazuje na važno sociološko-kulturno značenje arhiva i arhivskih zapisa. Green zaključuje da je potrebno ukazati na glavni smisao i svrhu svakog arhivskog spisa što je osnova arhivske struke.

Treći članak grupe autora pod naslovom *Vrednovanje sveučilišnih spisa i način njihova prikupljanja*, opisuje projekt preuzimanja rukopisa i arhivskoga gradiva iz Sveučilišne knjižnice Yale. Pristupilo se racionalnom vrednovanju i odabiranju sveučilišnih spisa, prema uzoru na projekt Društva povjesničara Minnesote koji su vrednovali poslovne spise. Naime, navedeno društvo nije bilo u mogućnosti preuzeti sve spise koji su bili politikom preuzimanja predviđeni te je proveden drugačiji pristup preuzimanju spisa. Time je i projekt preuzimanja i odabiranja arhivskoga gradiva i rukopisa u Sveučilišnoj knjižnici Yale bio vođen načelima prema kojima su sačuvani vitalni spisi važni za sam rad Sveučilišta Yale, kao i oni spisi koji su korisni za njegovu kasniju povijest. Zapravo, osnova ovog projekta je, kako zaključuju autori, mogućnost prema kojoj bi svaka ustanova razvila svoju politiku i način prikupljanja i moguće klasifikacije, ali bi ujedno omogućila uvid u racionalno prikupljanje i odabir.

Posljednji članak autorâ Michele V. Cloonan i Shelby Sanett, *Strategija zaštite elektronskih zapisa: Gdje smo sada – Zabluda i žmirkanje?* razmatra projekt očuvanja autentičnosti elektronskog zapisa. Projekt je proveden unutar trinaest državnih institucija SAD-a. Ovaj projekt zaštite elektroničkih spisa kreće od osnovnih odrednica elektroničkih zapisa i poslovanja (obnavljanja spisa, njihove migracije i formiranja novih baza podataka), što samo po sebi nameće i ujedno uvjetuje definiranje, tj. klasifikaciju svakog elektronskog zapisa u samom početku. Osnovne odrednice takvog načina zaštite koncentrirane su na tri osnovna područja od kojih je jedan definiranje zaštite elektronskih spisa, pa do pitanja troškova i daljnjeg razvoja u politici zaštite elektronskih spisa. Autorice osim što ukazuju na trenutnu potrebu očuvanja spisa i njenu sadašnju praksu, već sada ukazuju na buduće tehnike zaštite koje donosi tehnološki razvoj.

Na kraju časopisa slijedi prikaz novijih arhivističkih izdanja, a veći prostor dat je eseju Jamesa M. O'Toola pod naslovom *Demokracija i dokumenti u Americi* u kojem se autor osvrće na Tocquevillovu *Democracy in America*, dajući prikaz razvoja demokracije od samog tiskanja knjige u 19. stoljeću pa do današnjih dana.

Časopis na kraju donosi izvještaje o radu društva te pregled izdanja u pripremi.

Ana Holjevac Tuković